

INSCOOL

Inclusive Schools II

Promowanie zmian na poziomie systemowym

Zalecenia polityczne

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
Erasmus+

Zastrzeżenie: Wsparcie Komisji Europejskiej przy tworzeniu tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, natomiast Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.

UMOWA NUMER 621471-EPP-1-2020-1-UK-EPPKA3-IPI-SOC-IN

Spis treści

Podsumowanie zaleceń politycznych	2
Kontekst polityczny	4
Projekty szkół włączających	7
Jak wyglądała współpraca w zakresie rzecznictwa?	8
Działania na szczeblu krajowym	9
Działania na szczeblu UE	9
Co zalecamy?	10
Rozwój zawodowy nauczycieli i dyrektorów szkół	10
Współpraca systemowa i podejście obejmujące całą szkołę	11
Niedobór nauczycieli i dyrektorów szkół: przypadek pogorszenia samopoczucia	15
Środki publiczne na edukację i szkolenia	16

Podsumowanie zaleceń politycznych

Partnerstwo INSCOOL II zaleca instytucjom UE współpracę z państwami członkowskimi w następujących obszarach:

Rozwój zawodowy nauczycieli i dyrektorów szkół

- Rozwijanie możliwości uczenia się dla nauczycieli, stażystów i dyrektorów szkół zgodnie z ich kontekstem i potrzebami, bez tworzenia dodatkowych obciążeń lub powtórzeń.
- Dostępna oferta szkoleniowa powinna obejmować dostawców kształcenia formalnego i pozaformalnego, być łatwo dostępna i odpowiednio finansowana.
- Promowanie możliwości szkoleniowych w zakresie wspólnego kierowania szkołą i angażowania się w proces tworzenia polityki.

Współpraca systemowa i podejście obejmujące całą szkołę

- Opracowywanie i wdrażanie strategii wspierających nauczycieli i dyrektorów szkół w łączeniu podmiotów i zainteresowanych stron.
- Udzielanie nauczycielom i dyrektorom szkół wsparcia, w tym finansowego, w celu promowania działań na rzecz opracowywania programów nauczania jako procesu partycypacyjnego.
- Dostarczanie wskazówek i zasobów, które pozwolą decydentom i zainteresowanym stronom na połączenie polityki i praktyki w obu kierunkach.
- Promowanie doceniania edukacji pozaformalnej jako istotnej części edukacji włączającej oraz rozwijanie systematycznej współpracy między sektorami edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej w celu zapewnienia, że ich głosy przenikają do procesów decyzyjnych dotyczących polityk, programów nauczania, finansowania oraz metodologii nauczania i uczenia się.
- Promowanie szkół jako ekosystemów edukacyjnych, tworzących silne sieci, które mogą pomóc w rozwiązywaniu stojących przed nimi problemów poprzez współpracę ze społeczeństwem obywatelskim.
- Zapewnienie wytycznych dotyczących sposobu wdrożenia zalecenia Rady w sprawie ścieżek prowadzących do sukcesu szkolnego, w szczególności w zakresie włączenia dobrostanu jako głównego celu systemów nauczania.
- Promowanie wdrażania ram podejścia obejmującego całą szkołę, wyraźne powiązanie z podejściem do edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, ponieważ zrównoważony rozwój i integracja są od siebie wzajemnie zależne.
- Wezwanie do skutecznego wdrożenia istniejących ram kompetencji, takich jak Key Competences, LifeComp, DigComp i EntreComp, a także GreenComp.
- Wsparcie we wzmacnianiu działań w zakresie wzajemnego uczenia się między państwami członkowskimi, w obrębie krajów oraz między regionami i miastami.

- Zachęcanie do tworzenia struktur współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym, ponieważ na tych poziomach realizowane są polityki i działania. Komitet Regionów i DG REGIO mogłyby odgrywać kluczową rolę w promowaniu i wspieraniu tych struktur.

Niedobór nauczycieli i dyrektorów szkół: przypadek pogorszenia samopoczucia

- Opracowanie i wdrażanie środków mających na celu przyciągnięcie i zatrzymanie wysokiej jakości kandydatów, koncentrując się na zmniejszeniu obciążeń administracyjnych, uproszczeniu dostępu do kariery nauczyciela i zapewnieniu odpowiedniego wynagrodzenia.
- Wspieranie integracji osób z innych zawodów w zawodzie nauczyciela przy jednoczesnym zachowaniu standardów jakości.
- Zachęcanie do wdrażania reform, które pozwolą na większą elastyczność i zapewnią nauczycielom i dyrektorom szkół autonomię we wdrażaniu środków włączających.
- Wskazówki, jak połączyć formalne, nieformalne i pozaformalne środowiska edukacyjne oraz w jaki sposób kadra nauczycielska może być wspierana przez partnerów społeczeństwa obywatelskiego.
- Wytyczne dotyczące wprowadzania narzędzi cyfrowych wraz z odpowiednim wsparciem dla stażystów, nauczycieli i dyrektorów szkół w celu zwiększenia włączenia społecznego.
- Wzywamy do przestrzegania układów zbiorowych oraz promowania dialogu społecznego i negocjacji zbiorowych w celu zapewnienia edukacji włączającej i lepszych warunków pracy dla pracowników.
- Wytyczne mające na celu zapewnienie inwestycji publicznych w systemy edukacji zapewniają również dobre samopoczucie nauczycieli i dyrektorów szkół.

Środki publiczne na edukację i szkolenia

- Uwzględnienie odpowiedniego finansowania publicznego jako kluczowego elementu integracji w edukacji we wszystkich dokumentach strategicznych dotyczących zarówno twardych, jak i miękkich zmian infrastrukturalnych.
- Udzielanie wskazówek, aby finansowanie publiczne zachęcało do długoterminowych i międzysektorowych inicjatyw i zniechęcało do krótkoterminowych, nierównoważonych inicjatyw.
- Promowanie inteligentnej alokacji zasobów w celu wspierania dyrektorów szkół i nauczycieli we wdrażaniu polityk i programów mających na celu zniwelowanie różnic w zakresie włączenia społecznego na poziomie lokalnym.

- Opracowanie mechanizmów gwarantujących, że wyniki projektu nie zostaną utracone i będą mogły stanowić podstawę do podejmowania decyzji na różnych szczeblach, aby inwestycje w integrację były bardziej wydajne i dostosowane do potrzeb w terenie.
- Struktury współpracy z zainteresowanymi stronami powinny mieć również wpływ na ocenę i monitorowanie rzeczywistych kosztów i potrzeb szkół i systemów edukacji.
- Zachęcanie do większego finansowania personelu pomocniczego, aby pomóc w integracji w szkołach, a także do większej liczby i lepszych ofert szkoleniowych dla nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. Te możliwości szkoleniowe są kluczowe w przypadkach, gdy polityka na szczeblu krajowym nie jest w pełni dostosowana do bardziej holistycznego spojrzenia na integrację w edukacji.
- Przeciwdziałanie prywatyzacji i stagnacji w publicznym finansowaniu edukacji w celu zapewnienia odpowiedniego publicznego finansowania usług pomocniczych, aby zapewnić wszystkim uczącym się równe szanse w dostępie do edukacji i szkoleń; w tym zakwaterowanie, posiłki w szkole, transport itp.

Kontekst polityczny

Konwencja ONZ o prawach dziecka (UNCRC) przyjęta w 1989 r. zagwarantowała prawo do wysokiej jakości edukacji włączającej i wymagała bezpłatnej edukacji podstawowej, zapewniając jednocześnie ramy dla edukacji, które miały na celu zapewnienie, że każde dziecko osiągnie swój pełny potencjał¹. Następnie w 2012 r. Unia Europejska zobowiązała się do zapewnienia prawa do edukacji w ramach Karty Praw Podstawowych UE². Jednak, podobnie jak w przypadku wielu obszarów polityki społecznej, nie tworzy to wiążącego zobowiązania, ponieważ edukacja pozostaje w kompetencjach krajowych³. Wprowadzenie Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG 4) stanowiło ważny bodziec do zapewnienia osobom uczącym się możliwości korzystania z ich prawa do edukacji i szkoleń sprzyjających włączeniu społecznemu⁴. W 2015 r. UNESCO opublikowało dokument *Rethinking Education*⁵, w którym określono znaczenie ponownego zdefiniowania edukacji jako wspólnej odpowiedzialności wszystkich, opartej na holistycznym podejściu poprzez współpracę między formalnymi, pozaformalnymi i nieformalnymi dostawcami usług edukacyjnych, stosując podejście obejmujące całą szkołę⁶. UNESCO podkreśla, jak ważne jest zbadanie nowych ekosystemów edukacyjnych i sieci przestrzeni edukacyjnych, aby móc zaspokoić różnorodne potrzeby i cele

¹ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

² European Commission. [EU Charter of Fundamental Rights](#).

³ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

⁴ United Nations. [Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all](#).

⁵ UNESCO (2015). [Rethinking Education - Towards a Global Common Good](#).

⁶ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

edukacyjne poprzez ustanowienie otwartych i elastycznych systemów uczenia się przez całe życie.

Podjęcie obejmujące całą szkołę ze swej natury odzwierciedla zasady demokracji i praw człowieka. Znaczenie tego zostało również uznane przez grupę roboczą ET2020 ds. szkół, która⁷ zwróciła uwagę na wielowymiarowość szkół charakteryzujących się jako otwarte centra edukacyjne, które pozostają w stałej relacji wzajemnego wsparcia ze swoimi społecznościami⁸. UNESCO i Rada Europy również uznały to podejście za kluczowy czynnik budowania włączających systemów edukacji i rozwijania kompetencji na rzecz kultury demokratycznej poprzez uwzględnianie nie tylko potrzeb uczniów, ale także całego personelu i szerszej społeczności.

UE podjęła próby przeniknięcia celów zrównoważonego rozwoju do swoich procesów tworzenia polityki i monitorowania. SDG 4 uwzględniono w ramach priorytetów Komisji: „Gospodarka, która służy ludziom”, „Europa na miarę ery cyfrowej” i „Europejski styl życia”⁹. Ze względu na ograniczone kompetencje, instytucje UE są w stanie jedynie przedstawiać niewiążące dokumenty polityczne dotyczące edukacji i szkoleń, a także wdrażać otwartą metodę koordynacji i grupy robocze w celu wzajemnego kształcenia się wśród państw członkowskich. Przed 2020 r. inkluzję uznano już za priorytet polityki, a głównymi celami skierowanymi do szkół było ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki, wczesna edukacja i opieka nad dziećmi oraz słabe wyniki w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych.

Ważnym krokiem w kierunku edukacji włączającej było uruchomienie Europejskiego filaru praw socjalnych¹⁰ w 2017 r. oraz zalecenia Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie w 2018 r.¹¹. EPSR, zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju nr 4, zapewnia prawo do wysokiej jakości edukacji włączającej, szkoleń i kształcenia przez całe życie; do wykorzystania pełnego potencjału edukacji jako siły napędowej sprawiedliwości społecznej; oraz do doświadczania tożsamości europejskiej w całej jej różnorodności. Zalecenie Rady w sprawie kluczowych kompetencji w uczeniu się przez całe życie podkreśla znaczenie rozwijania tych kompetencji dla samorealizacji¹² i integracji społecznej. Ponadto wyraźnie łączy je z celem zrównoważonego rozwoju nr 4. Ponadto podkreśla znaczenie zapewnienia wszystkim uczniom odpowiedniego wsparcia, zapewnienia integracyjnych środowisk edukacyjnych w celu zaspokojenia ich potrzeb i wykorzystania ich potencjału edukacyjnego.

⁷ European Commission (2015). [Education & Training 2020. Schools policy: A whole school approach to tackling early school leaving.](#)

⁸ EEPN (2022). [A whole school support and networking to ensure school success for all.](#)

⁹ European Commission. [EU whole-of-government' approach.](#)

¹⁰ European Commission. [European Pillar of Social Rights.](#)

¹¹ [Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning.](#)

¹² Ze szczególnym naciskiem na poprawę podstawowych umiejętności, inwestowanie w naukę języków obcych, poprawę kompetencji cyfrowych i przedsiębiorczych.

W 2018 r.¹³ opublikowano zalecenie Rady w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania, wywołane groźbą radykalizacji postaw w całej Unii. Państwa członkowskie wzywa się do wspierania kadry edukacyjnej, aby umożliwić jej prowadzenie edukacji włączającej, co można osiągnąć poprzez środki mające na celu wzmocnienie pozycji personelu, promowanie kształcenia początkowego i ustawicznego, partnerskiego uczenia się i doradztwa rówieśniczego, a także poradnictwa i mentoringu. Państwa członkowskie są proszone o wykorzystanie istniejących lub opracowanie nowych struktur, które promują aktywny udział nauczycieli, rodziców, uczniów i szerszej społeczności w szkołach.

Niedawno, w 2020 r., opublikowano komunikat w sprawie utworzenia Europejskiego Obszaru Edukacji (EOE) do 2025 r.,¹⁴ zawierający kluczowe wymiary poświęcone włączeniu do edukacji i szkoleń oraz inny wymiar związany ze zrównoważonym rozwojem, z którym powiązana jest integracja. SDG 4 i prace UNESCO nad edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju (ESD) pokazują, że ESD jest cennym podejściem do promowania edukacji włączającej i wzmocnienia powiązań między pracą nad włączeniem a zrównoważonym rozwojem¹⁵. W komunikacie dokonano przeglądu wcześniejszych celów i określono zaktualizowane poziomy odniesienia dotyczące słabych wyników w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych, słabych wyników w zakresie umiejętności obsługi komputera i informacji, przedwczesnego kończenia nauki i wczesnej edukacji¹⁶. UE monitoruje jakość edukacji poprzez Monitor Kształcenia i Szkolenia oraz pracuje nad wskaźnikami strukturalnymi, aby wspierać państwa członkowskie¹⁷. Najbardziej skoncentrowanym zaleceniem Rady w sprawie włączenia społecznego w szkołach jest Pathways for School Success¹⁸. Zalecenie Rady ma na celu zapewnienie lepszych wyników edukacyjnych wszystkim uczniom, poprzez poprawę wyników w zakresie podstawowych umiejętności i ograniczenie wczesnego kończenia edukacji i szkoleń poprzez holistyczne spojrzenie na sukces szkolny - patrząc zarówno na osiągnięcia, jak i dobre samopoczucie.

Innym ważnym obszarem pracy były próby zapewnienia wskazówek dotyczących korzystania z technologii cyfrowych i integracji w szkołach. W zaleceniu Rady w sprawie podejścia opartego na nauczaniu mieszanym na rzecz wysokiej jakości edukacji włączającej na poziomie podstawowym i średnim (2021)¹⁹ zaleca się wspieranie monitorowania i samooceny strategii i praktyk szkół w zakresie włączania obejmujących podejście oparte na nauczaniu mieszanym,

¹³ [Council Recommendation of 22 May 2018 on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching.](#)

¹⁴ [COMMUNICATION on achieving the European Education Area by 2025.](#)

¹⁵ EEPN (2022). [A whole school approach for sustainable development, with a particular focus on the role and competences of school leaders to support the implementation of it.](#)

¹⁶ European Commission. [European Education Area.](#)

¹⁷ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory.](#)

¹⁸ [Council Recommendation of 28 November 2022 on Pathways to School Success and replacing the Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving](#)

¹⁹ [Council Recommendation of 29 November 2021 on blended learning approaches for high-quality and inclusive primary and secondary education.](#)

tak aby można było podjąć niezbędne środki w celu zaradzenia niedociągnięciom. Ponadto DigCompEdu²⁰ (ramy kompetencji cyfrowych dla nauczycieli) przewiduje opracowanie zestawu kompetencji, które pozwoliłyby nauczycielom promować skuteczne, integracyjne i innowacyjne strategie uczenia się przy użyciu narzędzi cyfrowych. Skupia się nie tylko na umiejętnościach technicznych, ale także ma na celu wyszczególnienie, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą być wykorzystywane do ulepszania i wprowadzania innowacji w edukacji i szkoleniach. Inne istotne ramy obejmują LifeComp i EntreComp.

Pomimo ograniczonych możliwości realizacji polityki edukacyjnej, ustanowiono struktury zarządzania i współtworzenia na potrzeby współpracy. Programy finansowania, takie jak Erasmus+ i Horizon, sprzyjają wymianie doświadczeń, eksperymentowaniu z innowacjami politycznymi i wdrażaniu badań edukacyjnych. Zwiększenie włączenia społecznego określono jako jeden z głównych priorytetów okresu programowania Erasmus+ na lata 2021-2027²¹. UE wdraża również otwartą metodę koordynacji i grupy robocze w celu wspierania wzajemnego uczenia się między państwami członkowskimi. Obecnie istnieją dwie grupy robocze skupione na szkołach: Pathways to School Success i Learning for Sustainability; oraz bardziej globalna - Equality and Values in Education and Training. W grupach tych spotykają się przedstawiciele rządów państw członkowskich, instytucji UE, krajowi eksperci ds. polityki, ale także organizacje społeczeństwa obywatelskiego i pracownicy akademicki, aby omówić różne tematy związane z integracją. Omawiane tematy obejmują między innymi edukację obywatelską, równość płci w uczeniu się, dobre samopoczucie i ocenę w uczeniu się, włączenie z perspektywy wojny na Ukrainie oraz włączenie uczniów niepełnosprawnych.

Projekty szkół włączających

Prace rozpoczęły się w 2019 r. od projektu Inclusive Schools (InScool), w²² którym uczestniczyli wówczas partnerzy z pięciu krajów UE: Grecji, Wielkiej Brytanii, Polski, Belgii i Hiszpanii. Pierwszy projekt miał na celu wprowadzenie zasad edukacji włączającej do zarządzania szkołami w Europie poprzez wspieranie powstawania społeczności liderów opowiadających się za włączeniem (dyrektorów szkół, nauczycieli i uczniów). Wizją było stopniowe przekształcanie kultury szkolnej poprzez długoterminowe strategie integracji w całej Europie i angażowanie społeczności szkolnych w konkretne plany działania na rzecz promowania równości i doceniania różnorodności. Główne rezultaty obejmowały narzędzia pedagogiczne, a także sesje szkoleniowe na poziomie lokalnym i międzynarodowym²³.

Przekształcanie kultur szkolnych jest procesem długotrwałym, co skłoniło partnerów projektu do rozważenia kontynuacji pracy z naciskiem na nauczycieli, stażystów i dyrektorów szkół.

²⁰ European Commission. [Digital Competence Framework for Educators \(DigCompEdu\)](#).

²¹ Ibid.

²² [InScool project resources](#).

²³ [InScool project resources](#).

Projekt INSCOOL II miał na celu znaczne zwiększenie wiedzy i umiejętności liderów szkolnych, nauczycieli i stażystów w zakresie pracy włączającej: promowanie zmian w kulturze szkolnej, aby umożliwić ludziom wspólne życie, pracę i naukę w sposób sprawiedliwy i pokojowy; pogłębienie wiedzy i zrozumienia przez nauczycieli polityki, praktyki i kultury edukacji włączającej; wpływanie na zmianę polityki na różnych poziomach; oraz promowanie poczucia przynależności i wspólnych wartości. Dla osiągnięcia tych celów realizowane działania obejmowały:

- **Raport z analizy potrzeb**²⁴: w celu dogłębnego poznania potrzeb dyrektorów szkół, nauczycieli i stażystów, obejmujący wszystkie uczestniczące kraje (Węgry, Włochy, Holandię, Polskę, Hiszpanię i Wielką Brytanię) oraz analizę porównawczą potrzeb.
- **Zbiór inspirujących praktyk**: opierając się na wiedzy i praktycznym doświadczeniu z poprzednich projektów i inicjatyw; ten sam raport obejmuje 30 inspirujących praktyk wraz ze wskazówkami, które pomogą czytelnikom lepiej poruszać się po najlepszych praktykach i jak najlepiej je wykorzystać.
- **Szkolenia bezpośrednio**: opracowane, pilotowane i udostępniane każdemu, kto chce przeprowadzić szkolenie w zakresie włączania, wraz z oddzielnymi materiałami szkoleniowymi opracowanymi dla nauczycieli i dyrektorów szkół. Główne tematy obejmują zrozumienie włączenia i potrzeby zmian, zarządzanie zmianami, praktykę w klasie, podejście do całej szkoły i modele rozwiązywania konfliktów.
- **Masowy otwarty kurs online**²⁵: uczestniczyło w nim już ponad 400 osób z całej Europy. Obejmuje podstawy teoretyczne, podstawowe koncepcje, zrozumienie kontekstu, podejścia włączające, podstawowe narzędzia i zasoby, podejście ogólnoszkolne i otwartą edukację szkolną; a także ćwiczenia dotyczące autorefleksji i powiązań z grupą, ponowne inscenizacje, sukcesy i udane porażki.

Jak wyglądała współpraca w zakresie rzecznictwa?

W projekcie INSCOOL II uczestniczyli partnerzy pracujący na Węgrzech, w Belgii, Włoszech, Holandii, Polsce, Hiszpanii i Zjednoczonego Królestwa. W projekcie zastosowano podejście oddolne, w którym wyniki, dobre praktyki i wymiany z krajowymi grupami rzecznictwa w każdym z krajów partnerskich, a także wymiany podczas konferencji końcowej, zostały zebrane w celu sformułowania zaleceń politycznych, które mogłyby zostać wykorzystane do reform politycznych na różnych poziomach. Uzasadnieniem dla utworzenia grup rzeczniczych było rozwijanie kompetencji stażystów, nauczycieli i dyrektorów szkół w celu upowszechniania praktyk edukacji włączającej w szkołach i opowiadania się za włączeniem w procesach tworzenia polityki na szczeblu lokalnym i krajowym, a także na szczeblu UE poprzez działania i sieci konsorcjum projektu. Praca nad rzecznictwem miała również na celu zwiększenie wyników poprzedniego projektu InScool²⁶ poprzez zaangażowanie większej liczby

²⁴ INSCOOL II project (2022). [Inclusive education needs assessment and collection of inspiring practices.](#)

²⁵ [INSCOOL II project MOOC.](#)

²⁶ [InScol project.](#)

beneficjentów, interesariuszy edukacji i szkoleń, a także rozpowszechnianie wyników wśród szerszego grona odbiorców.

Działania na szczeblu krajowym

- **Utworzenie grup rzeczniczych:** każdy partner projektu zebrał zróżnicowaną grupę podmiotów, w tym uczestników bezpośrednich sesji szkoleniowych w latach 2022 i 2023, a także rodziców, kierowników projektów pracujących nad włączeniem społecznym, pracowników niebędących nauczycielami (tj. psychologów), instytucje szkoleniowe i rodziny zastępcze. W skład grup rzeczniczych wchodził również przedstawiciele organów publicznych i podmiotów prywatnych.
- **Spotkania grup rzeczniczych:** Skupiły się na istniejącej wiedzy uczestników projektu na temat tworzenia polityki, a także na nawiązywaniu kontaktów z innymi zainteresowanymi stronami z sektora edukacji, które dołączyły do spotkań grup rzeczniczych. Omówiono również dalsze wykorzystanie narzędzi i szkoleń po zakończeniu projektu oraz sposób, w jaki wyniki projektu mogą wesprzeć ich we własnym lokalnym rzecznictwie na rzecz szkół włączających.
- **Rekomendacje grup rzeczniczych**²⁷: wyniki ze spotkań zebrano w raporcie, który obejmował wyzwania stojące przed politycznymi i praktycznymi poziomami w każdym z ich kontekstów, a także zalecenia dotyczące poprawy.

Działania na szczeblu UE

Głównym działaniem na szczeblu UE była konferencja końcowa w maju 2023 r²⁸. Była to okazja do wymiany poglądów między partnerami projektu, uczestnikami projektu (tj. nauczycielami, stażystami i dyrektorami szkół), organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz przedstawicielami instytucji UE i państw członkowskich. Omówiono koncepcję niewidzialnej różnorodności, którą partnerzy projektu próbowali również uchwycić poprzez kursy i MOOC. Włączenie w szkołach (i w naszych społecznościach) uznano za warunek wstępny dobrze prosperującego społeczeństwa.

Podkreślono potrzebę zdefiniowanych, ale elastycznych strategii wdrażania działań włączających, a także potrzebę dodatkowego finansowania i jego efektywnego wykorzystania. Strategie te należy opracowywać na różnych poziomach, z uwzględnieniem różnorodności uczniów, nauczycieli, rodziców i szerszej społeczności. Procesy te mogą również wspierać rozwój wspólnych definicji integracji w edukacji. Odbyły się trzy warsztaty w celu omówienia polityki wspierania włączenia i możliwości szkoleniowych (online i twarzą w twarz) dla nauczycieli, stażystów i dyrektorów szkół.

²⁷ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

²⁸ LLLP (2023). [Final conference - Inclusion in action: a holistic approach to inclusion](#).

Co zalecamy?

Rozwój zawodowy nauczycieli i dyrektorów szkół

Początkowy i ciągły rozwój zawodowy nauczycieli i dyrektorów szkół jest kluczowym czynnikiem w tworzeniu szkół włączających. Skuteczność szkoleń wynika z otwartości na dzielenie się doświadczeniami edukacyjnymi oraz możliwości współtworzenia i ponownego tworzenia²⁹. Istnieje również tendencja do rozszerzania oferty szkoleniowej za pomocą środków cyfrowych, aby dotrzeć do większej liczby nauczycieli przy jednoczesnym zachowaniu skuteczności. Niezależnie od formatu, podstawą każdego programu ciągłego rozwoju zawodowego jest polityka oparta na dowodach i powiązania z rzeczywistymi przypadkami do zbadania³⁰. Ponadto szkolenia związane z efektywnym wykorzystaniem technologii do wspierania praktyk włączających w szkołach muszą wykraczać poza poprawę wyników testów w kierunku efektów społecznych i psychologicznych³¹. Stwierdzono, że nauczanie mieszane może pomóc nauczycielom spersonalizować naukę uczniów zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami, ale nauczyciele muszą przejść odpowiednie szkolenie, aby mogli oferować różnorodne ścieżki uczenia się³².

Kluczowym aspektem projektu INSCOOL II jest skupienie się na dyrektorach szkół i ich potrzebach szkoleniowych; w tym sesje szkoleniowe w takich tematach, jak zarządzanie, zarządzanie pedagogiczne, ocena nauczycieli oraz zaangażowanie rodziców, uczniów i społeczności lokalnych w działania i zarządzanie szkołą³³. Innym ważnym obszarem rozwoju zawodowego, który stwierdzono w poprzednich badaniach, jest mobilność, która odzwierciedla potrzeby nauczycieli i jest odpowiednio wspierana przez instytucje publiczne³⁴. Ustalenia grup rzeczniczych sugerują jednak, że wymiany nie zawsze muszą odbywać się za granicą; mogą również odbywać się w ich społecznościach.

Nauczyciele i dyrektorzy szkół mogą skorzystać ze szkoleń na temat przywództwa opartego na współpracy³⁵. Pojęcie to definiuje się jako przywództwo, które ma na celu włączające uczestnictwo i holistyczne uczenie się poprzez przekształcenie go w proces rozproszony. Wymaga zaangażowania w promowanie współpracy poprzez budowanie środowiska szkolnego, które zachęca do wzajemnego szacunku, krytycznego dialogu, niezależnego myślenia

²⁹ EEPN (2022). [A whole school support and networking to ensure school success for all](#).

³⁰ Ibid.

³¹ EEPN (2020). [Digital technical tools, skills and competences supporting teaching and learning](#).

³² EEPN (2022). [Teachers' and school leaders' competences and support for effective blended learning](#).

³³ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages](#).

³⁴ EEPN (2018). [Desk research report on good practices from practitioner and parent perspective](#).

³⁵ EEPN (2020). [Collaborative learning and collaborative school leadership in the digital age](#).

i poczucia przynależności. Raport EEPN z 2020 r.³⁶ zawiera szereg dobrych praktyk współpracy, które mogą dostarczyć wielu dowodów dla przyszłych reform politycznych.

Dla stażystów nauczycieli najbardziej odpowiednie szkolenie odbywałoby się w szkołach, w których nauczyciele, którzy są już zaangażowani w praktyki włączające, mogliby sami działać jako szkoleniowcy³⁷. Jak stwierdzono w grupach rzeczniczych, stażyści preferują szkolenia bezpośrednie niż sesje szkoleniowe online, ponieważ nie mają możliwości powiązania takich szkoleń online. W projekcie INSCOOL II³⁸ stwierdzono, że tematy dla tej grupy obejmują metody włączające dla uczniów ze specjalnymi potrzebami, uczniów niepełnosprawnych i uczniów z różnych środowisk społeczno-ekonomicznych (Romowie, uchodźcy) w bardzo praktycznym formacie. Autorefleksja i odkrywanie siebie są niezbędne, aby pomóc nauczycielom w walce z własnymi uprzedzeniami.

Jakie są nasze rekomendacje?

- Zachęcanie w państwach członkowskich do rozwijania możliwości kształcenia dla nauczycieli, stażystów i dyrektorów szkół, które są innowacyjne i zgodne z ich kontekstem i potrzebami, aby zapewnić, że samo szkolenie nie jest powtarzalne i nie staje się dodatkowym obciążeniem dla ich czasu. Omawiane tematy obejmują między innymi: dywersyfikację metodologii pedagogicznych, naukę opartą na projektach, naukę samodzielną i opartą na współpracy oraz tworzenie środowisk integracyjnych i niedyskryminacyjnych. Dostępna oferta szkoleniowa powinna obejmować dostawców kształcenia formalnego i pozaformalnego, być łatwo dostępna i odpowiednio finansowana.
- Promowanie w państwach członkowskich możliwości szkoleniowych w zakresie przywództwa szkolnego opartego na współpracy jako kluczowego wsparcia we wdrażaniu podejścia obejmującego całą szkołę, w celu wzmocnienia pozycji nauczycieli i dyrektorów szkół, którzy nie są jeszcze zaangażowani w edukację włączającą, oraz w celu wspierania współpracy nauczycieli i dyrektorów szkół z pracownikami niebędącymi nauczycielami.
- Promowanie w państwach członkowskich możliwości szkoleniowych dla nauczycieli stażystów, nauczycieli i dyrektorów szkół w zakresie angażowania się w proces tworzenia polityki, od projektowania, opracowywania i wdrażania, w tym monitorowania i oceny. W ten sposób są oni uprawnieni do korzystania ze swoich praw do miejsca przy stole.

Współpraca systemowa i podejście obejmujące całą szkołę

³⁶ Ibid.

³⁷ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from advocacy groups](#).

³⁸ Ibid.

Transformacja kultur szkolnych musi opierać się na włączeniu i zrównoważonym rozwoju, co nie jest możliwe bez współpracy wielu zainteresowanych stron i udziału w zarządzaniu szkołą (i systemem edukacji) poprzez podejście obejmujące całą szkołę. Podejście to sprzyja innowacyjnym rozwiązaniom edukacyjnym i środowiskom nauczania, które ostatecznie generują skuteczne i angażujące kształcenie oraz wzmacniają pozycję wszystkich uczniów³⁹; biorąc pod uwagę wzajemne powiązania w szkołach i wokół nich oraz uznając, że każda zainteresowana strona ma do odegrania rolę w doświadczeniu każdego ucznia⁴⁰.

Praktyki analizowane przez Europejską Sieć Polityki Edukacyjnej⁴¹ pokazują, w jaki sposób proces przekształcania kultury szkolnej poprzez podejście obejmujące całą szkołę i prawa człowieka prowadzi do rozwoju demokratycznej, opartej na współpracy i włączającej atmosfery w szkole. Potrzebne są strategie wspierające dyrektorów szkół w włączeniu podmiotów i interesariuszy w celu promowania działań poprzez proces partycypacyjny (z osobami uczącymi się w centrum uwagi), wprowadzania mechanizmów samooceny szkół, ułatwiania globalnym społecznościom osób uczących się wykraczania poza środowisko lokalne oraz systematycznego angażowania dostawców edukacji pozaformalnej⁴². Ustalenia grup rzeczniczych podkreślają jednak, że istnieją ogromne przeszkody w niektórych krajach, w których włączenie nie jest priorytetem w programie, zniechęcając do promowania tego tematu, co skutecznie blokuje wdrażanie procesów partycypacyjnych jako podejścia obejmującego całą szkołę⁴³.

Praca nad podejściem ogólnoszkolnym i systemową współpracą w szkołach (oraz systemach edukacji) jest ściśle powiązana z edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju (ESD). Dlatego nie ma potrzeby podwajania pracy nad włączeniem i zrównoważonym rozwojem, ponieważ samo ESD działa poprzez podejście obejmujące całą szkołę w celu promowania i rozwiązuje kwestie włączenia w placówkach edukacyjnych. Wsparcie dla rozwoju przywództwa opartego na współpracy w szkole jest kolejnym filarem wdrażania podejścia obejmującego całą szkołę w celu osiągnięcia szkół włączających, ponieważ tego typu przywództwo pozwala na podział odpowiedzialności między dyrektorami szkół, nauczycielami, administratorami, rodzicami i samymi uczniami⁴⁴. Aspekt ten ma kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania poczuciu braku bycia wysłuchanym przez decydentów i niemożności uczestniczenia w procesach decyzyjnych, jak stwierdzili uczestnicy grup rzeczniczych⁴⁵.

³⁹ EEPN (2022). [Teachers and school leaders towards a sustainable whole school approach for quality and inclusive education. Highlights Report 2022.](#)

⁴⁰ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory.](#)

⁴¹ [European Education Policy Network \(EEPN\).](#)

⁴² EEPN (2022). [Teachers and school leaders towards a sustainable whole school approach for quality and inclusive education. Highlights Report 2022.](#)

⁴³ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from advocacy groups.](#)

⁴⁴ EEPN (2020). [Collaborative learning and collaborative school leadership in the digital age.](#)

⁴⁵ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups.](#)

Podejście obejmujące całą szkołę nie jest kompletne bez rozwijania systemowej, długoterminowej współpracy z organizatorami edukacji pozaformalnej i całymi społecznościami lokalnymi. Dowody z projektów finansowanych przez UE wskazują na znaczenie wzmacniania powiązań z wykorzystaniem ich wiedzy i doświadczenia oraz włączania ich do szkół. Tworzenie powiązań ze światem rzeczywistym oferuje sposoby na bardziej znaczącą naukę i prowadzi do lepszej motywacji nie tylko dla uczniów, ale także dla nauczycieli i dyrektorów szkół, których obciążenie pracą jest mniejsze⁴⁶. Powiązania te zapewniają kontynuację procesu kształcenia poza edukacją formalną, ograniczając przedwczesne kończenie nauki. Aby stworzyć takie powiązania, same szkoły potrzebują autonomii, w tym odpowiednich budżetów, ponieważ włączenie jest możliwe tylko wtedy, gdy szkoła jest w stanie dostosować swoje nauczanie do lokalnych realiów.

Zalecenie Rady w sprawie Pathways for School Success⁴⁷ wzywa do zintegrowanych i kompleksowych strategii, które opierają się na zorganizowanej współpracy między podmiotami reprezentującymi różne obszary polityki, poziomu zarządzania oraz poziomu edukacji i szkolenia. W dokumencie zauważono, że w celu promowania sukcesu edukacyjnego wszystkich osób uczących się konieczne jest interweniowanie na poziomie systemu, co w różny sposób może wpływać na równość i włączenie w kształcenie i szkolenie oraz wzmocnienie współpracy międzysektorowej.

Zalecenia grupy roboczej ET2020 ds. szkół⁴⁸ podkreślają również znaczenie podejścia międzysektorowego i ściślejszej współpracy z szerokim gronem zainteresowanych stron w celu zajęcia się kwestiami, w których szkoły nie mają (i nie mogą mieć) odpowiedniej wiedzy specjalistycznej; w tym społeczeństwa obywatelskiego i całej społeczności. Wspólna praca nad włączaniem może nawet pomóc w zrozumieniu samej koncepcji. Wyzwania napotkane w grupach rzeczników⁴⁹ wskazały, że w niektórych krajach nadal istnieje duża liczba nauczycieli lub dyrektorów szkół, którzy koncentrują się głównie na włączaniu, jeśli chodzi na przykład o niepełnosprawność fizyczną. Ważne jest również, aby wyjaśniać i promować ideę edukacji włączającej w zrozumiały sposób i uczyć jej jako odrębnej od integracji.

Nasze zalecenia:

- Zapewnienie państwom członkowskim wskazówek dotyczących wdrażania polityk wspierających nauczycieli i dyrektorów szkół w celu zbliżenia podmiotów i zainteresowanych stron. Takie mechanizmy muszą być osadzone w samych politykach, co oznacza, że już na etapie projektowania można opracować bardziej kompleksowe polityki i strategie skierowane do wszystkich uczniów w społeczności szkolnej.

⁴⁶ PHERECLOS project (2021). [Summary Analysis Report](#).

⁴⁷ [Council Recommendation of 28 November 2022 on Pathways to School Success and replacing the Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving](#)

⁴⁸ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

⁴⁹ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

- Poprowadzenie państw członkowskich do zapewnienia nauczycielom i dyrektorom szkół wsparcia, w tym finansowego, w celu promowania działań na rzecz opracowywania programów nauczania jako procesu partycypacyjnego, a także w celu ułatwienia tworzenia otwartych społeczności edukacyjnych uwzględniających rozumienie włączenia jako holistycznej koncepcji odróżniającej się od integracji.
- Wspieranie państw członkowskich we wzmacnianiu działań w zakresie wzajemnego kształcenia, do których się zobowiązały. Można to zrobić na poziomie UE między państwami członkowskimi, na poziomie krajowym oraz między różnymi regionami i miastami w obrębie granic lub ponad nimi.
- Zapewnienie państwom członkowskim wytycznych dotyczących sposobu wdrożenia zalecenia Rady w sprawie ścieżek prowadzących do sukcesu szkolnego, w szczególności w zakresie włączenia dobrostanu jako głównego celu systemów nauczania. Jeśli osiągnięcia akademickie są również rozpatrywane w kategoriach dobrostanu i włączenia, kulturę w instytucjach edukacyjnych można dostosować w ten sam sposób.
- Promowanie wśród państw członkowskich wdrażania ram podejścia obejmującego całą szkołę, wyraźne powiązanie z podejściem do ESD, ponieważ zrównoważony rozwój i integracja są od siebie wzajemnie zależne. Obie te ramy wymagają wspierania współpracy między wszystkimi zainteresowanymi stronami i decydentami w dziedzinie edukacji.
- Promowanie wśród państw członkowskich doceniania edukacji pozaformalnej jako istotnej części edukacji włączającej oraz rozwijanie systematycznej współpracy między sektorami edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej w celu zapewnienia, że ich głosy przenikają do procesów decyzyjnych dotyczących polityk, programów nauczania, finansowania oraz metodologii nauczania i uczenia się. UE powinna zachęcać państwa członkowskie do ponownego zdefiniowania odpowiedzialności za edukację jako odpowiedzialności zbiorowej. Powinna dążyć do rozwoju otwartych i elastycznych systemów nauczania przez całe życie, które są zbudowane w wielu przestrzeniach edukacyjnych, gdzie wszystkie rodzaje kształcenia są uznawane, cenione i uznawane.
- Zachęcanie państw członkowskich do tworzenia takich struktur na poziomie lokalnym i regionalnym, ze względu na politykę i działania podejmowane na tych poziomach. Dlatego ważne jest, aby zaangażować lokalnych i regionalnych decydentów i uświadomić zainteresowanym stronom, że również muszą zaangażować się w te procesy. Kluczową rolę we wspieraniu państw członkowskich i szczebla niższego niż krajowy w tych działaniach mogłyby odegrać Komitet Regionów i DG REGIO.
- Wezwanie państw członkowskich do skutecznego wdrożenia już istniejących ram kompetencji, takich jak kluczowe kompetencje w zakresie uczenia się przez całe życie, w tym LifeComp, DigComp i EntreComp, a także GreenComp, jako że zapewniają one wsparcie w rozwijaniu kompetencji zgodnych z wartościami równości i włączenia społecznego.

- Zapewnienie państwom członkowskim wytycznych i zasobów, które pozwolą na lepsze łączenie polityki z praktyką w obu kierunkach. Zapewnienie, że kanały wymiany w państwach członkowskich pozostaną aktywne i nie będą jedynie receptorami, ale będą współpracować przy opracowywaniu rozwiązań.
- Promowanie koncepcji szkół jako ekosystemów edukacyjnych tworzących silne sieci, które mogą pomóc w rozwiązywaniu problemów stojących przed szkołami poprzez współpracę z podmiotami społecznymi, takimi jak społeczeństwo obywatelskie, co pozwala szkołom nie tylko reagować, ale także proaktywnie reagować na potrzeby uczniów.

Niedobór nauczycieli i dyrektorów szkół: przypadek pogorszenia samopoczucia

Niedobór nauczycieli zidentyfikowano w całej UE jako jeden z głównych problemów, z którymi borykają się obecnie systemy edukacji w Europie⁵⁰. Istnieją dowody na to, że atrakcyjność zawodu nauczyciela w całej UE stoi przed poważnymi wyzwaniami, w tym starzeniem się społeczeństwa i porzuceniem zawodu⁵¹. Dobre samopoczucie profesjonalistów zostało uznane za klucz do zwiększenia atrakcyjności tego zawodu, a także do zatrzymania nauczycieli. Dobre samopoczucie pracowników dydaktycznych i niedydaktycznych ma kluczowe znaczenie dla ich własnego rozwoju osobistego i zawodowego, a także kompetencji społecznych i emocjonalnych uczniów oraz kształcenia i rozwoju w ogóle⁵².

W raporcie EEPN podkreślono, że niektóre z przyczyn obejmują status zawodu, obciążenie administracyjne, niewielkie możliwości rozwoju kariery oraz nieodpowiedni poziom wynagrodzeń i warunki pracy. Uczestnicy grup rzeczniczych⁵³ podkreślali, że w niektórych przypadkach ścieżka od przyszłego nauczyciela do nauczyciela zawodowego stała się niezwykle trudna, co zaostrza problem. W niektórych krajach środki zapobiegające niedoborom obejmują integrację wykorzystania narzędzi technologicznych, a także zatrudnianie nauczycieli z innych zawodów. EEPN zauważyła również, że nie ma zbyt wielu szczegółowych danych na temat niedoboru liderów szkolnych w całej Europie.

Kolejny czynnik wpływający na motywację nauczycieli związany jest z ich autonomią. Stwierdzono, że motywacja jest wyższa, gdy mają autonomię wyboru nie tylko materiałów, ale także metod i programu nauczania, organizacji środowisk edukacyjnych i partnerstw z zewnętrznymi organizacjami w społeczności⁵⁴. Aby odnieść sukces, autonomii musi towarzyszyć wysoki poziom stałego wsparcia (w tym finansowego) przy jednoczesnym

⁵⁰ European Commission (2022). [European Education Area Progress Report](#).

⁵¹ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages](#).

⁵² EEPN (2019). [Highlights report](#).

⁵³ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁴ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages](#).

zachowaniu przejrzystych środków odpowiedzialności. Środki te pomogłyby utrzymać większą liczbę nauczycieli w zawodzie.

Jakie są nasze rekomendacje?

- Zapewnienie państw członkowskim wskazówek dotyczących wdrażania środków mających na celu przyciągnięcie i zatrzymanie na stanowiskach wysokiej jakości kandydatów, zmniejszenie obciążeń administracyjnych, ułatwienie dostępu do kariery nauczycielskiej oraz wspieranie ich w pełnieniu tej roli poprzez odpowiednie możliwości rozwoju zawodowego i adekwatne wynagrodzenie.
- Wspieranie państw członkowskich w integracji osób wykonujących inne zawody w zawodzie nauczyciela. Dążenie do silnych wzorców jakości, jak również wsparcie dla nowicjuszy w zawodzie.
- Zachęcanie państw członkowskich do wdrażania reform w systemach kształcenia i szkolenia, aby umożliwić większą elastyczność i zapewnić nauczycielom i dyrektorom szkół autonomię we wdrażaniu środków włączających w szkołach, a także przejrzyste środki odpowiedzialności, które są ukierunkowane na ciągłe doskonalenie szkół.
- Dostarczanie państw członkowskim wskazówek, jak łączyć formalne, nieformalne i pozaformalne środowiska kształcenia, widząc, w jaki sposób kadrę nauczycielską mogą wspierać partnerzy ze społeczeństwa obywatelskiego w zmniejszaniu obciążenia pracą oraz badając metodologie i metody pedagogiczne w celu zwiększenia włączania.
- Udzielanie państw członkowskim wskazówek dotyczących wprowadzania narzędzi cyfrowych wraz z odpowiednim wsparciem dla stażystów, nauczycieli i dyrektorów szkół. Zasoby cyfrowe nie są natychmiastowym rozwiązaniem i potrzebne są wytyczne, aby pracownicy mogli korzystać z takich narzędzi, nie cierpieli z powodu dodatkowego stresu, a następnie proaktywnie włączali narzędzia cyfrowe w celu zwiększenia integracji.
- Wezwanie instytucji UE i państw członkowskich do przestrzegania układów zbiorowych oraz promowania dialogu społecznego i negocjacji zbiorowych w celu zapewnienia systemów edukacji sprzyjających włączeniu społecznemu i lepszym warunków pracy dla nauczycieli.
- Opracowanie wytycznych dla państw członkowskich mające na celu zapewnienie inwestycji publicznych w systemy edukacji zapewniają również dobre samopoczucie nauczycieli i dyrektorów szkół. Należy przedstawić rozwiązania mające na celu zmniejszenie obciążenia administracyjnego nauczycieli i dyrektorów szkół oraz lepsze powiązanie ich pracy z pracą personelu niedydaktycznego, takiego jak psychologowie.

Środki publiczne na edukację i szkolenia

Zrównoważone finansowanie publiczne jest kluczem do zapewnienia podstawowego prawa do edukacji wysokiej jakości, włączającej i bezpłatnej. Gdy w grę wchodzi finansowanie prywatne, musi ono koncentrować się na włączeniu społecznym, a nie na zysku, i musi

podlegać zasadom sprzyjającym równości w edukacji i szkoleniach⁵⁵. W dyskusjach grup rzeczniczych zauważono, że w niektórych krajach nastąpiła rosnąca prywatyzacja i cięcia w publicznym systemie edukacji, co zagraża przyszłości wysokiej jakości edukacji, do której dążą instytucje⁵⁶.

Wsparcie finansowe jest szczególnie potrzebne, aby zagwarantować, że reformy nie spowodują dodatkowego obciążenia finansowego dla rodzin⁵⁷. Dlatego należy wprowadzić przepisy, które umożliwią szkołom posiadanie odpowiednich i elastycznych budżetów na finansowanie działań, w tym wdrażanie środków na rzecz włączania. Potwierdzają to również ustalenia grup rzeczniczych, gdzie stwierdzono, że często wyzwania na poziomie szkoły są spowodowane brakiem środków - w większości przypadków finansowych⁵⁸. Ponadto należy udostępnić fundusze na zaangażowanie podmiotów zewnętrznych, takich jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego, do współpracy ze szkołami w zakresie praktyk włączających.

Dowody z projektów finansowanych przez UE wskazują, że finansowanie powinno być również dostępne dla samych dostawców edukacji pozaformalnej w celu zwiększenia zaangażowania i powiązań z sektorem edukacji formalnej w celu wspólnego wdrażania programów pilotażowych, w tym wymiany doświadczeń między nauczycielami z różnych środowisk⁵⁹. Ważne jest, aby zachęcać na różnych poziomach do inicjatyw opartych na systemowej, długoterminowej współpracy z dostawcami edukacji pozaformalnej. Ponadto, aspektem omawianym w grupach rzeczniczych było to, że w wielu przypadkach słabe wdrażanie polityk wynika z niewystarczających zasobów przyznawanych nie tylko nauczycielom i dyrektorom szkół, ale także pracownikom rządowym, którzy muszą wdrażać polityki w państwach członkowskich od poziomu krajowego do lokalnego⁶⁰.

Nasze zalecenia:

- Instytucje UE i państwa członkowskie powinny uwzględnić odpowiednie finansowanie publiczne jako kluczowy element włączenia edukacji do wszystkich dokumentów politycznych w dziedzinie edukacji. Fundusze te muszą być przeznaczone zarówno na twarde, jak i miękkie zmiany w infrastrukturze, takie jak programy nauczania.
- Struktury współpracy z zainteresowanymi stronami powinny mieć również wpływ na ocenę i monitorowanie rzeczywistych kosztów i potrzeb szkół i systemów edukacji.
- UE musi zapewnić wsparcie, aby finansowanie publiczne zachęcało do inicjatyw, które są długoterminowe i międzysektorowe, a zniechęcało do krótkoterminowych, nie zrównoważonych inicjatyw. Finansowanie może wspierać organizowanie forów

⁵⁵ LLLP (2022). [Investment in Education & Training: A public good for all](#).

⁵⁶ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁷ PHERECLOS project (2020). [Compilation of Briefing Papers](#).

⁵⁸ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁹ PHERECLOS project (2022). [Open Schooling Policy Recommendation Brief](#).

⁶⁰ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

wymiany doświadczeń różnych stron zainteresowanych i współtworzenie wspólnych inicjatyw wielopodmiotowych i międzysektorowych.

- Promowanie inteligentnej alokacji zasobów w celu wspierania dyrektorów szkół i nauczycieli we wdrażaniu polityk i programów mających na celu zniwelowanie różnic we włączeniu społecznym na poziomie lokalnym.
- Zachęcanie państw członkowskich do zapewnienia większego finansowania dla personelu pomocniczego, aby pomóc we włączeniu w szkołach, a także finansowania większej liczby i lepszych możliwości szkoleniowych dla nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. Takie podejście będzie miało kluczowe znaczenie dla wspierania oferty zindywidualizowanych ścieżek kształcenia, tak aby uwzględnić każdego ucznia. Te możliwości szkoleniowe są jeszcze ważniejsze w przypadkach, gdy polityka na szczeblu krajowym nie jest w pełni dostosowana do bardziej holistycznego spojrzenia na włączanie do edukacji.
- Wytyczne dla państw członkowskich w celu odpowiedniego finansowania ze środków publicznych usług dodatkowych, aby zapewnić wszystkim osobom uczącym się równe szanse w dostępie do kształcenia i szkolenia. Usługi obejmują wsparcie dla rodziców w zakresie potrzeb mieszkaniowych, posiłków w szkole, transportu itp. Wsparcie dla tych usług nie jest możliwe bez przeciwdziałania przypadkom prywatyzacji i stagnacji w publicznym finansowaniu edukacji.
- Należy również opracować mechanizmy, aby zapewnić, że wyniki projektu nie zostaną utracone i mogą stanowić podstawę podejmowania decyzji na różnych poziomach, aby inwestycje w integrację były bardziej wydajne i dostosowane do potrzeb w terenie.

INSCOOL

Inclusive Schools II